

KADA IZBORI NISU IZBOR

Kako se trenutak raspisivanja izbora u Srbiji približava pred srpskom Vladom je teška odluka – da li će lokalni, parlamentarni, a moguće i predsednički izbri koji se održavaju ovog proleća u Srbiji biti održani na Kosovu ili ne?

Gledajući iz pozicije Beograda, Kosovo je pokrajina u sastavu Srbije sa autonomijom. Tako piše u Ustavu Srbije. U skladu sa tim, srpska Vlada mora da organizuje predstojeće izbore na čitavoj teritoriji zemlje, uključujući Kosovo. Vlada koja to ne bi uradila prekršila bi Ustav i izložila sebe napadima u izbornoj kampanji. Pitanje Kosova je veoma osetljivo u srpskoj javnosti jer se ova teritorija smatra mestom stvaranja srpske države i na kojem se nalaze važne srpske crkvene svetinje. S druge strane, Vlada bi mogla da pokuša da ne održavanje “srpskih” izbora na Kosovu obrazloži pozivajući se na Rezoluciju 1244 Ujedinjenih nacija iz juna 1999. godine koju je ratifikovao srpski parlament, a kojom se administrativno upravljanje Kosovom predaje Ujedinjenim nacijama. Međutim, bez obzira na Rezoluciju 1244, Srbija je u proteklih 13 godina organizovala lokalne, parlamentarne i predsedničke izbore na Kosovu, doduše svaki put uz saglasnost UNMIK-a (misije Ujedinjenih nacija koja prema Rezoluciji 1244 upravlja Kosovom). Jedini izbori koji nisu organizovani bili su izbori za kosovske pokrajinske organe (Skupština Autonomne pokrajine Kosovo kako se naziva u srpskom Ustavu koja bira svoju Vladu) jer je Srbija tumačila da su Ujedinjene nacije preuzele ingerencije pokrajinske vlasti. Na ovaj način, Srbija je poštovala Rezoluciju 1244, ali i sopstveni Ustav, koji Kosovo tretira kao deo Srbije. Ukoliko bi sada srpska Vlada “šire” protumačila Rezoluciju 1244, odnosno ukoliko ne bi organizovala ni druge “srpske” izbore na Kosovu, suočila bi se sa pitanjem javnosti zašto su izbori poslednjih 13 godina održavani? Na to pitanje Vlada ne bi imala pravi odgovor i otvorila bi prostor opoziciji za napade da se odrekla Kosova. Takve optužbe predstavljale bi ozbiljan hendikep na izborima u Srbiji i malo je verovatno da će Vlada to sebi da dozvoli.

Posmatrajući sa stanovišta Prištine, kao i onih zemalja koje su priznale nezavisnost Kosova, ova zemlja je nezavisna od Srbije. U skladu sa tim, Srbija ne bi mogla da na teritoriji Kosova organizuje bilo kakve izbore jer se to smatra mešanjem u unutrašnje stvari druge zemlje. Ova pozicija Prištine kao i dela međunarodne zajednice koji je priznao nezavisnost Kosova bila bi jasna da ne postoji problem sa lokalnim Srbima, posebno sa onima koji žive na severu Kosova, koji ne žele da prihvate kosovsku vlast, niti da učestvuju na kosovskim izborima.

Tako je od srpskih izbora, odnosno od pitanja hoće li biti održani i na Kosovu, stvoren rebus u koji su ponovo uključeni svi akteri kosovske priče od Beograda do Prištine preko Brisela i Vašingtona. Čini se da će Beograd odluku o tome da li će organizovati izbore na Kosovu ili ne, doneti na osnovu procene da li će ta odluka doneti više štete ili koristi kako u međunarodnoj zajednici, tako i u domaćoj javnosti.

Da će se deo međunarodne zajednice koji podržava nezavisnost Kosova protiviti održavanju “srpskih” izbora moglo se pretpostaviti i pre nego što su neki od njihovih ambasadora u Beogradu javno upozorili srpsku Vladu da ne organizuje izbore na Kosovu. Međutim, činjenica da su se ambasadori javno oglasili, govori o tome da je Beograd bliži odluci da izbore ipak održi na Kosovu, tako da su tajni diplomatski kanali i komunikacija zamenjeni javnim upozorenjima. **"SAD nastavljaju da podržavaju suverenitet i vlast Kosova na celoj teritoriji"**, izjavila je američka ambasadorica u Beogradu **Meri Vorlik**. Govoreći o lokalnim izborima koje bi na Kosovu organizovale srpske vlasti po srpskom zakonu ona je istakla da bi oni doveli do izbora **"predstavnik koji neće imati nikakvu vlast u okviru kosovskih institucija i zakona"**.

Ambasadorica Vorlik je podsetila da je, kada je Srbija 2008. godine sprovedla glasanje na Kosovu, **"specijalni izaslanik generalnog sekretara UN izjavio da su ti izbori i njihov rezultat, kao i formirane srpske opštinske institucije bez legitimiteta"**. Ambasador Velike Britanije u Srbiji **Majkl Devenport** ocenio je da raspisivanje lokalnih izbora na severu Kosova ne bi doprinelo izbegavanju tenzija u toj regiji. **"Važno je da vlada u Beogradu izbegne dizanje tenzija na severu Kosova. Treba izvagati da li bi raspisivanje lokalnih izbora doprinelo tom cilju. Ja mislim da ne"**, rekao je Devenport. Podsetio je da je UNMIK jasno izneo svoj stav da održavanje lokalnih izbora na severu Kosova **"nije u skladu sa međunarodnim zakonima"** i dodao da je **"važno da to razumemo"**.

Primećuje se da ambasadori SAD i Velike Britanije govore samo o izborima za lokalne samouprave, a ne o parlamentarnim i predsedničkim izborima. Da li se tu nazire mogući kompromis Beograda i Brisela odnosno Vašingtona u vezi sa izborima na Kosovu? Moguće, jer je za deo međunarodne zajednice, koji podržava nezavisnost Kosova, veoma važno da Srbija ukine svoje državne institucije na Kosovu. Pod državnim institucijama se podrazumevaju lokalni organi vlasti. S obzirom da institucijama na Kosovu koje su izabrane na srpskim izborima ističe mandat u maju – njihovo ukidanje je najjednostavnije ukoliko se izbori ne održe. Što se tiče parlamentarnih ili predsedničkih izbora Srbije, utisak je da se čak ni predstavnici zemalja koje veoma agresivno podržavaju nezavisnost Kosova tome ne protive. Svi oni priznaju pravo Srba koji žive na Kosovu da imaju srpsko državljanstvo što znači i pravo da glasaju na srpskim izborima. I ambasadorica Vorlik je nedavno u Beogradu izjavila da niko od Srba na Kosovu ne traži da se **"odreknu identiteta i srpskog državljanstva"**.

Tako je pitanje održavanja lokalnih izbora na Kosovu postalo pitanje da li će postojati srpske institucije ili ne. Ove institucije su za Srbiju i Srbe koji žive na Kosovu legalne i demokratske, a za Prištinu i deo međunarodne zajednice "paralelne". Pitanje funkcionisanja tih institucija na severu Kosova, proteklih meseci bilo je presudno u odnosima Srbije i Evropske unije, ali i Beograda i onih na severu Kosova koji su podizali barikade, palili prelaze i organizovali referendum o neprihvatanju kosovskih institucija. Ukidanje "paralelnih" institucija bilo je jedan od uslova Nemačke da Srbija dobije status kandidata za članstvo u EU, o čemu je javno govorila nemačka kancelarka Angela Merkel tokom posete Srbiji. Kasnije je taj uslov nestao sa spiska zahteva Brisela Beogradu koji je objavljen u decembru prošle godine. Beograd je u međuvremenu stekao status kandidata za člana EU. Zvanično Beograd nije pristao na ukidanje svojih institucija na severu. Da li je takvo obećanje dato nezvanično pokazaće naredni dani.

Kako sada stoje stvari, Beograd je bliži odluci da izbore održi i na Kosovu nego da to ne učini. **"Lokalni izbori biće raspisani u svim sredinama u kojima je odbornicima istekao mandat i neće se praviti nikakva razlika između opština na severu i jugu Kosova"**, rekla **Slavica Đukić Dejanović**, predsednica Narodne skupštine Republike Srbije, posle sastanka sa predstavnicima Srba sa severa Kosova. Prema Ustavu Srbije predsednik Narodne skupštine raspisuje izbore. Predsednik Skupštine opštine Zubin Potok **Stevan Božović** izjavio je, u ime lidera Srba sa severa Kosova, da je predsednica parlamenta **"dala duboko uverenje da će i lokalni i parlamentarni izbori biti raspisani na teritoriji cele Srbije, uključujući celokupno Kosovo"**.

Istog dana je pregovarač Srbije u dijalogu sa Kosovom **Borislav Stefanović** priznao da deo međunarodne zajednice na Srbiju vrši pritisak da ne održi izbore na Kosovu. On je izjavio: **"državni organi će, kada bude momenat za donošenje te odluke, pre svega uzeti u obzir naš Ustav i zakon, Rezoluciju 1244, kao i okolnosti koje postoje na Kosovu"**. Stefanović je poručio Srbima na Kosovu i Metohiji da treba da znaju da ih država nikada neće ostaviti i da će uvek biti uz njih, kao i da bi bilo dobro da postoji mnogo veći stepen koordinacije, saglasnosti i jedinstva. Na pitanje hoće li eventualno neodržavanje izbora na Kosovu

ugroziti opstanak srpskih institucija na severu Kosova, Stefanović je odgovorio da opstanak institucija ne garantuju izbori, nego da to pre svega zavisi od finansiranja ovih institucija, koje funkcionise.

Dakle, Beograd se nalazi pred teškom dilemom. Evropski zvaničnici više puta su ponovili da bi podrška organizovanju izbora bila štetna po Srbiju. Čak Rezolucija 1244 ne predviđa mogućnost da Srbija raspiše lokalne izbore na Kosovu, osim u saradnji sa međunarodnom zajednicom, koje ovog puta očigledno nema. Jedino na šta se službeni Beograd može pozvati to je sopstveni Ustav. Ipak, neodržavanje izbora na Kosovu značilo bi da bi vladajuća koalicija u Srbiji sebe izložila napadima opozicije da je "izdala Kosovo". A to je u Srbiji teška optužba.

Reagovala je i Vlada Kosova koja je zatražila od zvaničnog Beograda da "zauzme evropski stav" prema regionu, uključujući i Kosovo, te da poštuje međunarodne sporazume i da se ne meša u unutrašnja pitanja zemlje. Zamenik kosovskog premijera Hajrudin Kuči je izjavio "da su izbori koje ne organizuju kosovske institucije na Kosovu ilegalni i bez pravnog dejstva".

Ukoliko Vlada u Beogradu odluči da raspiše izbore na Kosovu ostaje pitanje kako će ih tehnički organizovati bez međunarodne zajednice? Da li je moguća doprema izbornog materijala po čitavoj teritoriji Kosova, uređenje biračkih mesta i samo organizovanje izbora bez podrške međunarodne zajednice? Posmatrajući tako stvari, srpski lokalni izbori na Kosovu bi mogli da se održe bez problema samo na severu Kosova koji je naseljen Srbima i naslonjen na Srbiju. Misija UNMIK na Kosovu, koja je do sada uvek pružala asistenciju Beogradu prilikom održavanja izbora, nije se oglasila, a njeni predstavnici smatraju da je još rano za bilo kakav komentar na ovo pitanje, obzirom da Beograd još uvek nije zvanično raspisao izbore.

Ukoliko bi Srbija mogla tehnički da organizuje izbore samo na severu Kosova, sami izbori bi mogli da potvrde podelu Srba na one koji žive na severu, gde su većina i naslonjeni su na Srbiju, i one koji žive na jugu, u enklavama i u albanskom okruženju. S druge strane, ukoliko Vlada u Beogradu ne raspiše lokalne izbore na Kosovu, ko može da spreči Srbe da ih sami organizuju i da izaberu lokalne organe vlasti? Pošto Vlada u Prištini ne priznaje lokalne institucije izabrane na srpskim izborima na Kosovu, kakva je razlika između njih i institucija koje bi izabrali sami građani?

Problem za Vladu u Prištini kao i zemlje koje podržavaju nezavisnost Kosova je što će lokalni organi samouprave tamo gde žive Srbi na Kosovu bez obzira da li će biti izabrani na izborima koje organizuje Srbija ili lokalni Srbi samostalno – predstavljati demokratsku volju Srba. Zato čak i mogućnost da Srbija ne organizuje izbore na Kosovu pa da to ne urade ni lokalni Srbi samostalno ne može da promeni činjenicu da Srbi na Kosovu ne priznaju kosovske institucije kao ni Vladu **Hašima Tačija**. Zato rešenje nije u sili, pritiscima i pokušajima da se Srbi na Kosovu ostave bez izbora. Gledajući iz pozicije Vašingtona ili Brisela, suviše je naivno verovati da će Srbi ako nemaju svoje lokalne organe vlasti požuriti da glasaju na izborima koje organizuje Priština.

Upravo zato, pitanje da li će Srbija održati izbore na Kosovu ne rešava osnovni problem Prištine – zašto Srbi sa Kosova ne prihvataju nezavisnost Kosova? O tome je kosovskom premijeru Tačiju govorio nedavno u Briselu evropski komesar za proširenje **Štefan File** koji je zatražio da "vlasti u Prištini izrade sveobuhvatan, dugoročni program za sever Kosova". "Na kosovskim vođama je da se nagode oko nužnih reformi, pre svega na polju vladavine zakona i trgovine", poručio je evropski komesar.

INTERNATIONAL COMMUNICATIONS PARTNERS

NEDELJNE ANALIZE I PROGNOZE

Zaključak je da je pitanje da li će se srpski lokalni, parlamentarni i predsednički izbori održati na Kosovu periferno i ono ima samo simbolički značaj. Srbi će svakako dobiti svoje lokalne organe vlasti, bilo da ih biraju na izborima koje organizuje Beograd ili sami. Te organe Priština i deo međunarodne zajednice koji podržava nezavisnost Kosova neće priznati. S druge strane, Srbi neće glasati na kosovskim izborima. I tako ćemo se posle izbora naći u istoj situaciji kao u onoj pre izbora. Prema tome, izbori ne rešavaju osnovno pitanje. Na Prištini je da pred Srbe i Beograd izadje sa ponudom za široku autonomiju koja će im davati više od Ahtisarijevog plana koji nije zaživeo na severu Kosova, niti je prihvaćen u Srbiji. Samo tako, dogovorom sa Srbima i Beogradom, trajno se rešava problem i odnos Srbije i Kosova. Sve ostalo su besmislene rasprave koje ne dovode do rešenja, poput one skolastičke rasprave o tome "koliko anđela može da stane na vrh igle"!?